

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز

بررسی روند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران و جهان

گزارش تحلیلی اقتصادی و اجتماعی

گزارش شماره ۰۲ - سال ۹۵

تهیه شده در دفتر مطالعات اقتصادی و اجتماعی

گزارش

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰

تاریخ:

موضوع گزارش:

تاریخ ارائه:

تنظیم کننده:

مقدمه

سرمایه گذاری مستقیم خارجی یکی از اصلی ترین نمودهای «جهانی شدن» است. امروزه اقتصاددانان و دولت ها همگی بر اهمیت حیاتی سرمایه گذاری خارجی اتفاق نظر دارند. از دید آنها این مسأله، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، به نیرویی برای ایجاد طیف وسیعی از تحولات اقتصادی مبدل شده و می تواند ابزاری برای رشد و توسعه باشد. امروزه اغلب کشورها، به ویژه کشورهای در حال توسعه که از امکانات اقتصادی کمتر و نقدینگی پائین تری برخوردارند، برای اجرای طرح های اقتصادی و رشد اقتصادی - صنعتی خود، به دنبال جذب سرمایه های خارجی هستند. از اینرو سرمایه گذاری خارجی دارای ابعاد سیاسی و اقتصادی وسیعی می باشد.

ایران در منطقه ای از جهان واقع شده است که موقعیت ممتاز راهبردی و ژئواکونومیک آن بر هیچکس پوشیده نیست. به همین دلیل از هر لحاظ استعداد پیشرفت، صنعتی شدن و برخورداری از یک شرایط مرفه و شایسته را داراست. ایران سرزمینی است وسیع با آب و هوای گوناگون، منابع انرژی فراوان، معادن سرشار زیرزمینی، نیروی انسانی جوان و جویای کار و سرمایه و زیربنای لازم برای رشد و توسعه. لذا مدیریتی توانا می تواند با اتخاذ سیاست های مناسب اقتصادی، از این موقعیت ویژه، کشوری ثروتمند، پیشرفته و صنعتی بیافریند. تصمیم گیری های منطقی و اصلاح دیدگاه ها و ساختارها، پیش شرط دستیابی به پیشرفت های آینده کشور است. اقتصاد ایران پس از گذراندن چند دهه پر فراز و نشیب در حال حاضر در مسیری قرار دارد که نیازمند بازبینی و ارزیابی عملکردها، امکانات و رشد و توسعه در اوضاع متحول جهانی است.

در دهه های اخیر به طور میانگین حدود ۱۲ درصد از تولید ناخالص داخلی کشور به سرمایه گذاری اختصاص یافته است. میزان سرمایه گذاری خارجی به عنوان یکی از اصلی ترین شاخص های اقتصادی کشورها به شمار می رود. اما کشور ما در این مهم علیرغم وجود پتانسیل ها و ظرفیت های در خور توجه، نتوانسته است به جایگاه مناسبی در جهان دست یابد. از طرفی در جهت شناسایی دلایل این عقب افتادگی نیز عزم مشخصی در کشور شکل نگرفته است. از اینرو ارزیابی و آسیب شناسی موضوع سرمایه گذاری خارجی در ایران به صورت عملیاتی و کاربردی و تلاش برای ارائه راهکارها و رفع موانع و محدودیت های سرمایه گذاری خارجی ضرورتی است که باید هرچه زودتر به آن پرداخته شود.

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0-0	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

سرمایه گذاری مستقیم خارجی:

سرمایه گذاری مستقیم خارجی (با نماد اختصاری^۱ FDI) طبق تعریف آنکتاد^۲ UNCTAD عبارت از نوعی از سرمایه گذاری که متضمن مناسبات و منعکس کننده کنترل و نفع مستمر شخصیت حقیقی یا حقوقی مستقیم یک کشور در شرکتی واقع در خارج موطن سرمایه گذار باشد. از منظر علم اقتصاد، این فعالیت در نقطه مقابل سرمایه گذاری در سهام قرار می گیرد که سرمایه گذاری تأثیر پذیر از شرایط اقتصادی کشور هدف محسوب می شود. سرمایه گذاری خارجی معمولاً به دو طریق، سرمایه گذاری سهامی (غیر مستقیم) و سرمایه گذاری مستقیم خارجی صورت می گیرد. خرید اوراق قرضه و سهام شرکت ها در معاملات بورس و قبوض سپرده در بانک های خارجی از انواع سرمایه گذاری سهام دارانه هستند که در این حالت سرمایه گذار خارجی در اداره واحد تولیدی نقش مستقیم نداشته و مسئولیت مالی نیز متوجه وی نیست. اما سرمایه گذاری مستقیم خارجی به منظور کسب منفعت دائمی و همیشگی در مؤسسه ای مستقر در کشوری غیر از کشور سرمایه گذار صورت می گیرد و نتیجه آن کسب حق رأی مؤثر در مدیریت شرکت است. مطالعات نشان می دهد که سرمایه گذاری مستقیم خارجی به هر علت و شکلی که صورت پذیرد، اثرات قابل ملاحظه ای بر روی متغیرهای کلان اقتصادی از جمله کاهش نرخ بهره، کاهش نرخ ارز، افزایش رشد اقتصادی، افزایش درآمد مالیاتی دولت، کاهش بدهی دولت، بهبود توزیع درآمد، انتقال تکنولوژی، افزایش اشتغال، توسعه صادرات، کاهش واردات و تأثیر مثبت در تراز پرداخت ها دارد. سرمایه گذاری خارجی در صورتی که به خوبی گزینش شده باشد، به منزله یک تزریق بیرونی به اقتصاد داخلی می باشد و به علت وجود تعامل تکاثری و سرریزهای تکنولوژیکی و علی می تواند چندین برابر بیشتر از اصل سرمایه وارداتی اثر مثبت بر رشد و توسعه صنعتی داشته باشد.

به طور کلی، عوامل مؤثر بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی را می توان به چهار گروه زیر تقسیم بندی کرد:

- الف- عوامل سیاست گذاری اقتصادی (مثل ثبات اقتصادی، میزان ریسک سرمایه گذاری و...)
- ب- عوامل ساختار اقتصادی (مثل زیر ساخت هایی نظیر راه ها، بنادر، سیستم های ارتباطی و...)
- ج- عوامل تشویقی و حمایتی (مثل معافیت های مالیاتی، اعطای یارانه و...)
- د- عوامل جغرافیایی و سیاسی.

^۱Foreign direct investment

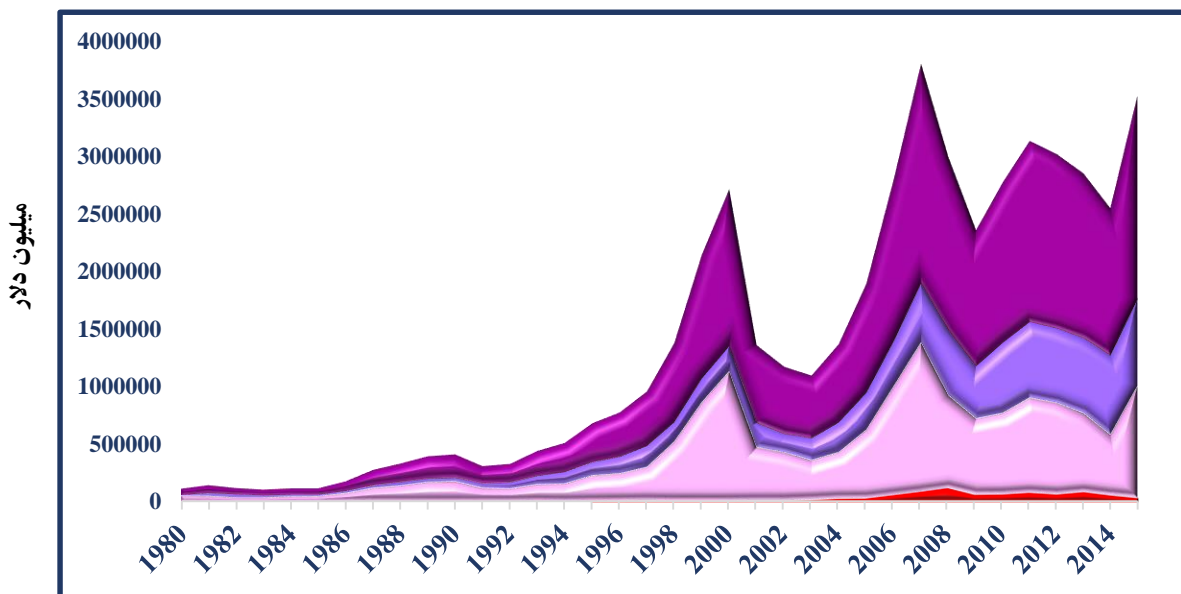
^۲United Nations Conference on Trade and Development

نگاهی به روند سرمایه‌گذاری خارجی مستقیم در جهان

بررسی روند سرمایه‌گذاری خارجی مستقیم جهان طی دوره ۲۰۱۵-۱۹۸۰ نشان می‌دهد که میزان FDI از ۵۴۳۹۶ میلیون دلار در سال ۱۹۸۰ به ۱۷۶۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۵ ارتقاء یافته است. در نمودار شماره ۱ روند جریان ورودی FDI در جهان و مناطق مختلف آن به نمایش گذاشته شده است.

نمودار شماره ۱: میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در مناطق مختلف جهان ۲۰۱۵-۱۹۸۰

World total
 Develped economies
 Developing economies
 Transition economies

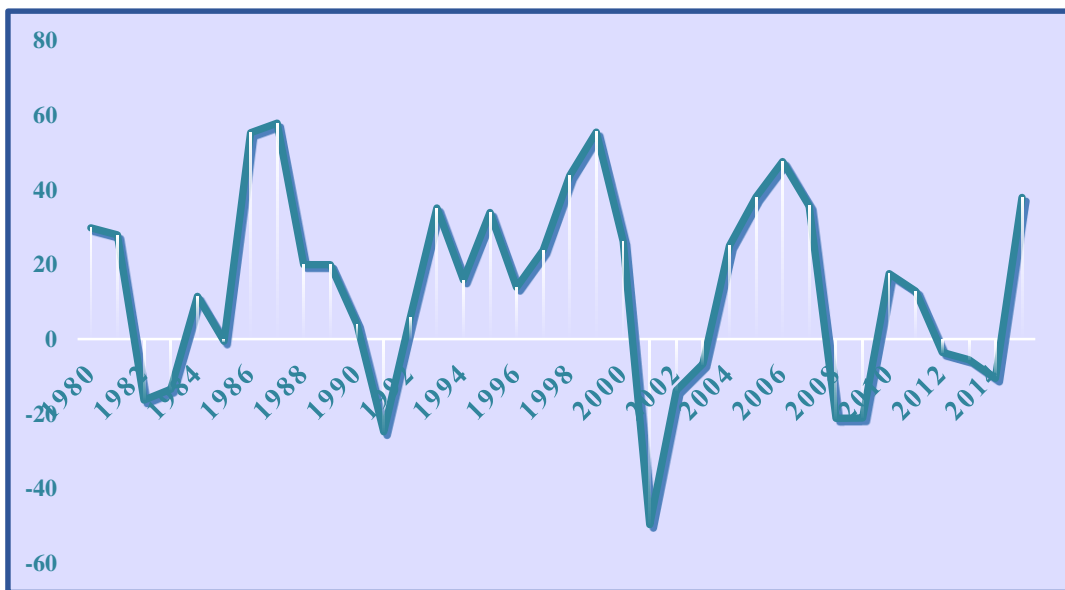
منبع: UNCTAD، ۲۰۱۶

در سال ۲۰۱۵ میلادی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جهان ۳۷/۹۹ درصد افزایش یافته است و به ۱۷۶۲ میلیارد دلار رسید. در حالی که در سال ۲۰۱۴ میلادی میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۱۰/۵ درصد کاهش یافته بود. بر این اساس سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه طی سال ۲۰۱۵ با افزایش ۹/۴۷ درصدی نسبت به سال قبل مواجه شد و به ۷۶۴/۶ میلیارد دلار رسید. این روند افزایشی به طور کلی از سال ۲۰۰۹ ادامه داشته است. این در حالی است که کشورهای در حال گذار روند مغایری را پیش گرفتند به طوری که در سال ۲۰۱۵ میلادی میزان سرمایه‌گذاری مستقیم این کشورها ۳۸ درصد نسبت به سال قبل کاهش داشت و به ۳۴۹۸۸ میلیون دلار رسید. این روند کاهشی در کشورهای در حال گذار برای ۲ سال

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز	گزارش	کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰
		تاریخ:

متممادی دنبال شده است در حالی که در سال ۲۰۱۳ شاهد افزایش ۳۰/۴۲ درصدی FAD در این کشورها بوده ایم. میزان افزایش سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای توسعه یافته بسیار بیشتر بوده است. به طوری که طی سال ۲۰۱۵ بالغ بر ۹۶۲/۵ میلیارد دلار سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای توسعه یافته انجام شد که این رقم نسبت به سال قبل از آن ۸۴/۳ درصد افزایش داشته است. این میزان در سال ۲۰۱۴ بالغ بر ۵۲۲ میلیارد دلار و در سال ۲۰۱۳ نیز ۶۸۰/۲ میلیارد دلار بوده است. به طور کلی رشد سرمایه گذاری مستقیم خارجی در طول دوره ۲۰۱۵-۱۹۸۰ یکنواخت نبوده و بسته به شرایط اقتصاد جهان نوسانات زیادی داشته است. وقوع حوادثی چون جنگ و بحران های اقتصادی به شدت بر میزان رشد سرمایه گذاری مستقیم خارجی در جهان مؤثر بوده اند.

نمودار شماره ۲: نرخ رشد سرمایه گذاری مستقیم خارجی در جهان ۱۹۸۰-۲۰۱۵ (درصد)

منبع: UNCTAD، ۲۰۱۶

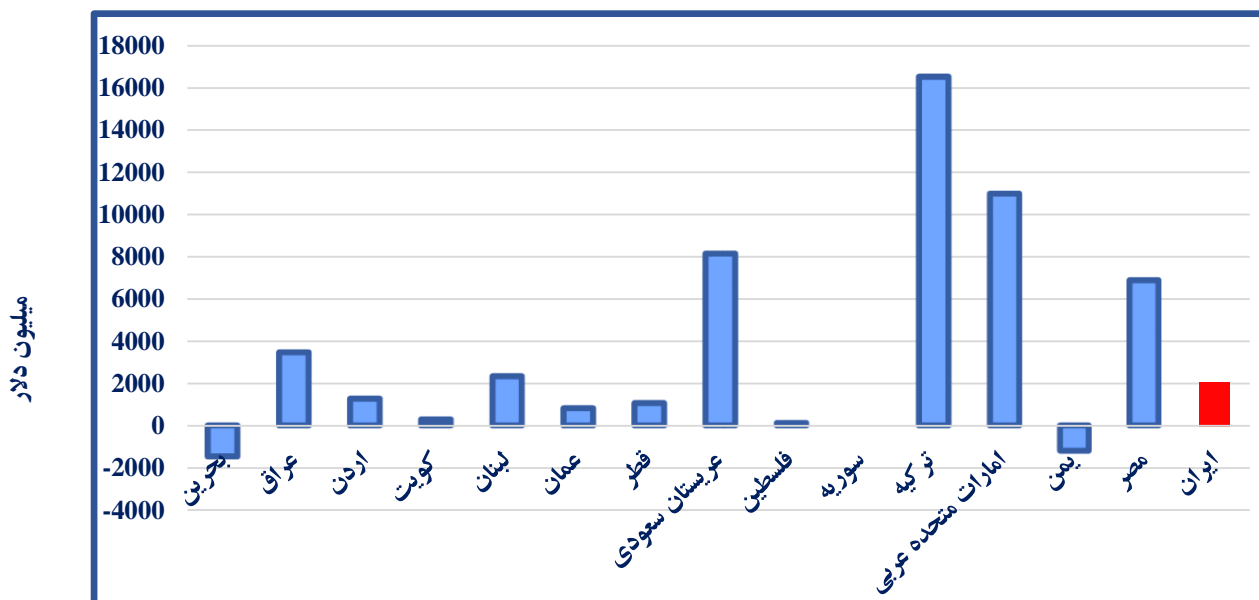
نگاهی به روند سرمایه گذاری خارجی مستقیم در خاورمیانه

در سال ۲۰۱۵ منطقه خاورمیانه با افزایش ۲/۵ درصدی حجم سرمایه گذاری مستقیم خارجی نسبت به سال قبل از آن مواجه شد. در مجموع حجم سرمایه گذاری های مستقیم خارجی در خاورمیانه از ۵۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۴ به ۵۱/۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۵ افزایش یافت. در سال ۲۰۱۵ میلادی ترکیه با ۱۶/۵ میلیارد دلار سرمایه گذاری مستقیم خارجی در رتبه اول منطقه قرار داشته است. پس از آن امارات متحده عربی با جذب ۱۰/۹ میلیارد دلار، عربستان سعودی با ۸/۱۴ میلیارد دلار و

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز	گزارش	کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰
		تاریخ:

مصر با ۶/۸ میلیارد دلار به ترتیب در رتبه‌های دوم، سوم و چهارم جای گرفته‌اند. بر طبق جدول شماره ۱ ایران رتبه هفتم را در بین کشورهای منطقه از آن خود کرده است. حساسیت سرمایه‌گذاری خارجی به شرایط مناسب محیط کسب و کار کشورها سبب گردیده است که روند این تغییرات به عنوان یکی از شاخص‌های سنجش کیفیت محیط کسب و کار کشورهای مختلف در نظر گرفته شود.

نمودار شماره ۳: میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در منطقه خاورمیانه در سال ۲۰۱۵

منبع: UNCTAD، ۲۰۱۶

جدول شماره ۱: مقایسه میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در منطقه خاورمیانه در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵

نام کشور	میزان سرمایه‌گذاری خارجی در سال ۲۰۱۵ (میلیون دلار)	میزان سرمایه‌گذاری خارجی در سال ۲۰۱۴ (میلیون دلار)
بحرین	-۱۴۶۲/۸	۱۵۱۸/۶
عراق	۳۴۶۸/۵	۴۷۸۱/۸
اردن	۱۲۷۴/۸	۲۰۰۹/۴
کویت	۲۹۳/۵	۹۵۳/۵
لبنان	۲۳۴۱	۲۹۰۶/۱
عمان	۸۲۱/۸	۷۳۸/۶
قطر	۱۰۷۰/۹	۱۰۴۰/۴

گزارش

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰

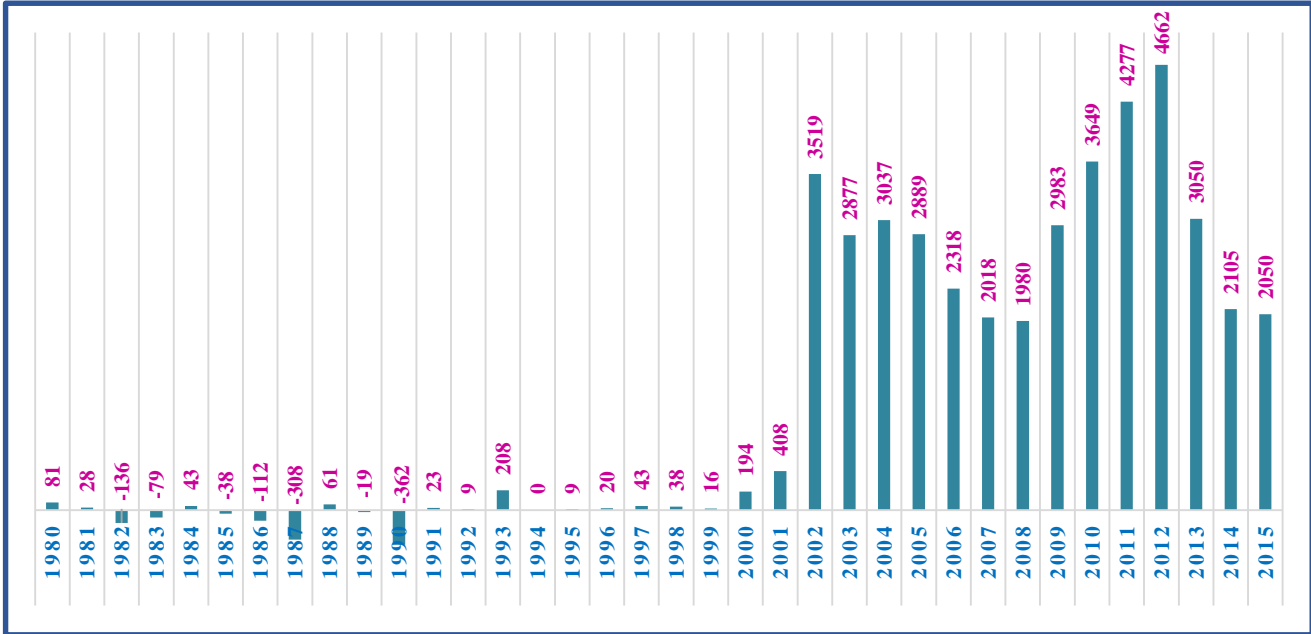
تاریخ:

۸۰۱۱/۸	۸۱۴۱	عربستان سعودی
۱۵۹/۷	۱۲۰	فلسطین
-	-	سوریه
۱۲۱۳۴	۱۶۵۰۸	ترکیه
۱۰۸۲۳/۴	۱۰۹۷۵/۸	امارات متحده عربی
-۱۷۸۷	-۱۱۹۱	یمن
۴۶۱۲	۶۸۸۵	مصر
۲۱۰۵	۲۰۵۰	جمهوری اسلامی ایران
۵۰۰۰۷/۳	۵۱۲۹۶/۵	مجموع

روند سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران

نمودار شماره ۴ روند سرمایه گذاری خارجی در کشورمان را طی یک دوره ۳۶ ساله (۲۰۱۵-۱۹۸۰) نشان می دهد. بر اساس گزارش نهاد بین المللی آنکتاد، علی رغم اشتیاق دولت یازدهم برای ارتقاء جذب سرمایه گذاری، میزان سرمایه گذاری مستقیم خارجی جذب شده توسط ایران در سال ۲۰۱۵ وارد سومین سال متوالی کاهش خود شد و ۲/۶ درصد نسبت به سال پیش از آن کاهش یافت. به گونه ای که در سال ۲۰۱۴ بالغ بر ۲ میلیارد و ۱۰۵ میلیون دلار سرمایه گذاری مستقیم خارجی توسط کشورمان جذب شده بود که این رقم در سال ۲۰۱۵ به ۲ میلیارد و ۵۰ میلیون دلار کاهش یافت. ایران همچنین در سال ۲۰۱۴ با کاهش ۳۰/۹۸ درصدی و در سال ۲۰۱۳ نیز با کاهش ۳۵ درصدی جذب سرمایه گذاری خارجی مواجه شده بود. میزان سرمایه مستقیم خارجی جذب شده در سال ۲۰۱۳ نیز ۳ میلیارد و ۵۰ میلیون دلار بوده است. طبق آمار دریافت شده از آنکتاد این رقم در سال ۲۰۱۲ برابر با ۴ میلیارد و ۶۶۲ میلیون دلار برآورد شده است. بر اساس همین آمار کل سرمایه گذاری مستقیم خارجی جذب شده توسط کشور از سال ۱۹۸۰ تا سال ۲۰۱۵ رقمی معادل ۴۱ میلیارد و ۵۴۱ میلیون دلار می باشد.

نمودار شماره ۴: میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ایران ۲۰۱۵-۱۹۸۰ (میلیون دلار)

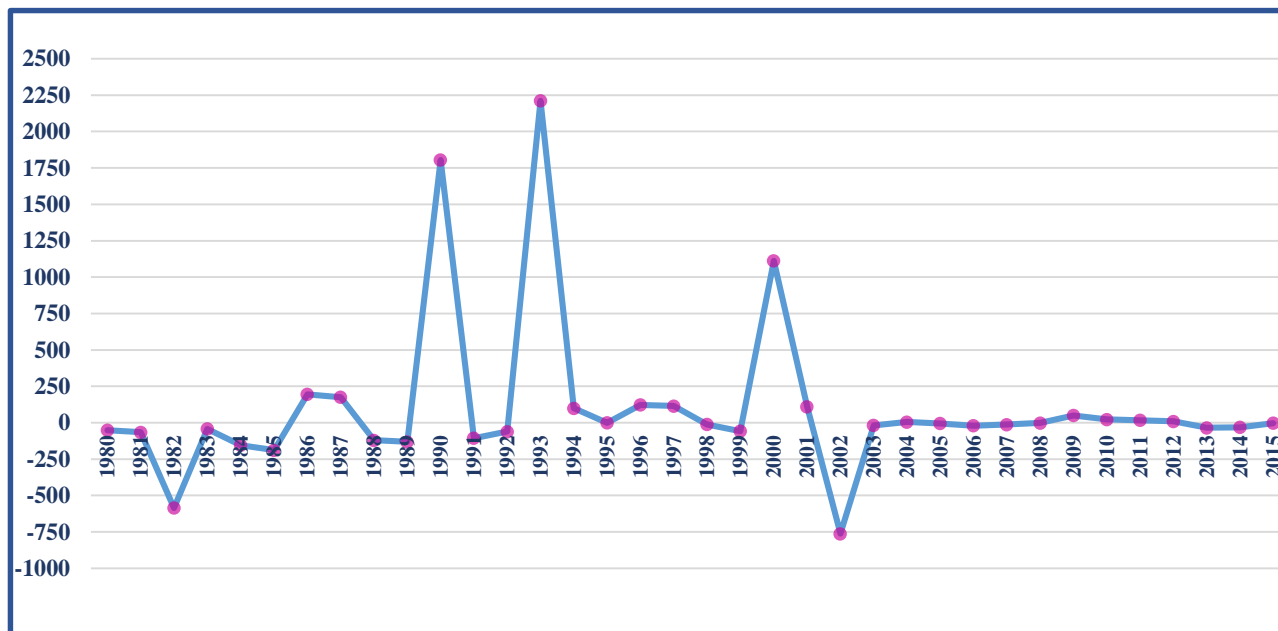

منبع: UNCTAD، ۲۰۱۶

در میان ۲۰۳ کشور مورد بررسی در گزارش آنکتاد، ایران در سال ۲۰۱۵، رتبه ۶۷ جهان را از نظر میزان جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به خود اختصاص داده است. در سال ۲۰۱۴ نیز به جایگاه ۷۴ جهان نزول کرده بود همچنین در سال ۲۰۱۳ در جایگاه ۵۹ قرار داشت. رتبه ایران در سال ۲۰۱۲ برابر با ۴۹ در میان سایر کشورها بوده است. علیرغم ۹ برابر شدن سرانه جذب سرمایه‌گذاری ایران طی سال‌های ۲۰۰۰ الی ۲۰۱۵ لیکن هنوز رقم سرانه جذب سرمایه‌گذاری خارجی ایران در سال ۲۰۱۵ به متوسط رقم مشابه جهان در سال ۱۹۹۰ نرسیده است.

نمودار شماره ۵: نرخ رشد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران ۲۰۱۵-۱۹۸۰ (درصد)

منبع: UNCTAD، ۲۰۱۶

بر اساس پیش‌بینی انجام شده توسط آنکتاد با توجه به مدل‌های کلان اقتصادی تجارت جهانی و آنالیزهای صورت گرفته، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران تا پایان سال ۲۰۱۶ به ۳۶۰۹/۱۵ میلیون دلار خواهد رسید. بر همین اساس اینگونه به نظر می‌رسد که در بلندمدت نیز میزان FDI در ایران به رقمی در حدود ۳۵۶۹/۶۲ میلیون دلار دست یابد.

از آن جایی که اقتصاد ایران متکی به نفت و غیررقابتی است و از طرفی به دلیل تعدد قوانین و شفاف نبودن آن‌ها، آزادی عمل عاملان اقتصادی در کشور پایین است، از همین رو تلاش‌ها برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی تاکنون موفقیت چندانی در بر نداشته است، هر چند اقداماتی برای جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی صورت گرفته که اساسی‌ترین آنها شامل تک نرخ شدن ارز و تعدیل قانون مالیات‌ها بوده و با این وصف هنوز هم زمینه گسترش سرمایه‌گذاری خارجی در کشور فراهم نشده است. بر اساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی نرخ ریسک سرمایه‌گذاری در سنگاپور ۱۱، در ژاپن ۱۲، امارات ۲۸، چین ۳۷، آمریکا ۲۳ و در ایران ۵۹ است و به همین دلیل مؤسسه فیچ در آخرین رتبه‌بندی خود از خطرات سرمایه‌گذاری در کشورهای مختلف جهان، ایران را در ردیف اقتصادهای با رتبه B مثبت قرار داده که این رتبه مربوط به کشورهای با ریسک بالا می‌باشد و این امر از افزایش ریسک‌های سیاسی در کشور و همچنین بی‌ثباتی در قوانین و مقررات و عدم شفافیت و مبهم بودن آن‌ها ناشی می‌شود. انجام توافقات هسته‌ای تأثیرات مثبتی در بهبود و رونق اقتصادی کشور خواهد داشت لیکن نشانه‌های اقتصادی و ثبات دراز مدت سیاسی برای شرکت‌های خارجی بسیار پر اهمیت می‌باشند. شرایط کسب و کار و همچنین موقعیت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی برای موفقیت ایران در جذب سرمایه‌گذاری خارجی نقشی تعیین کننده دارند. بر این اساس نیاز به اصلاح اقتصادی کشور در راستای ارتقاء جذب سرمایه‌گذاری خارجی به شدت احساس می‌گردد.

شکل شماره ۱: پیش بینی میزان سرمایه گذاری مستقیم خارجی ایران در سال ۲۰۲۰ توسط آنکتاد

نسبت سرمایه گذاری مستقیم خارجی به تولید ناخالص داخلی ایران

ورود سرمایه های خارجی به یک کشور هم می تواند باعث رشد اقتصادی شود و هم ارتقای راندمان فعالیت های اقتصادی را به همراه داشته باشد. به همین دلیل است که سهم بالای سرمایه های خارجی به تولید ناخالص داخلی کشور فاکتوری سازنده برای توسعه اقتصادی محسوب می شود.

بر اساس تحقیقات صورت گرفته سرمایه گذاری مستقیم خارجی در صورت مدیریت صحیح می تواند باعث ارتقاء بهره وری، ایجاد اشتغال، انتقال فناوری و حتی توسعه صادرات گردد که همگی به ارتقاء اقتصاد ملی کمک خواهد نمود. مطابق نمودار شماره ۶، در سال ۲۰۰۲ نسبت ورود سرمایه خارجی به GDP کشور معادل ۲/۷۴ درصد بوده است که بیشترین سهم را طی سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ از آن خود کرده بود. بر اساس آمار دریافت شده از سوی آنکتاد در سال ۲۰۱۱ سهم سرمایه گذاری مستقیم خارجی به GDP ایران معادل ۰/۷۲ درصد بوده است که در سال ۲۰۱۲ با افزایش سرمایه گذاری مستقیم خارجی به

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز	گزارش	کد مدرک: SCCIM-FR-009-0-0
		تاریخ:

میزان ۹ درصد نسبت سال قبل، به رقم ۰/۷۹ درصد رسیده است. با کاهش میزان سرمایه‌گذاری خارجی طی سال‌های ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴، سهم سرمایه‌گذاری خارجی مستقیم به تولید ناخالص داخلی به ترتیب به ۰/۶ و ۰/۵ درصد کاهش یافته است.

نمودار شماره ۶: سهم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از تولید ناخالص داخلی ایران ۲۰۰۰-۲۰۱۴ (درصد)

منبع: UNCTAD، ۲۰۱۶

موانع جذب سرمایه‌گذاری خارجی در ایران

با توجه به اثر مثبت FDI بر رشد اقتصادی در تمام کشورها از جمله ایران و نیز با توجه به رقابت موجود میان کشورهای در حال توسعه و وجود مشکلات حال و آینده بازارهای صادراتی، نیاز ایران به عنوان کشوری در حال رشد به توسعه صادرات همچنان پابرجاست. یکی از وسایل دستیابی به این هدف استفاده از سرمایه‌گذاری‌های خارجی است بر این اساس بررسی دقیق‌تر موانع جذب سرمایه‌گذاری خارجی در کشور ضروری است. این مسئله را می‌توان از زوایای متعددی بررسی نمود. در مجموع موانع موجود به شرح زیر خلاصه می‌گردد:

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

۱- موانع اقتصادی:

گسترش بیش از حد بخش دولتی، نوسانات ارزی، سیاست تجاری ناکارآمد، نبود ثبات اقتصادی، عدم وجود زیرساخت‌های فیزیکی مناسب، ضعف بنادر، ضعف اقدامات تشویقی و ترویجی و خدمات پس از سرمایه‌گذاری، عدم مهارت کافی نیروی انسانی و... از جمله مواردی هستند که می‌توان از آنها به عنوان موانع اقتصادی جذب سرمایه‌های خارجی یاد کرد. از طرفی مالیات مضاعف، تغییرات زود هنگام مقررات ارزی، پولی و گمرکی، موانع نظام بانکی، عدم امکان تبدیل مستقیم درآمد ناشی از تورم و محدودیت زمانی سرمایه‌گذاری خارجی در ایران نیز از جمله ضعف‌هایی است که به میزان سرمایه‌گذاری در کشور لطمه وارد می‌سازد.

۲- موانع حقوقی:

بزرگترین عامل ناامنی در اقتصاد ایران به طور عام و سرمایه‌گذاری به طور خاص، دیوانسالاری دولت است. علت عمده این مساله، مقررات دست و پاگیر و وجود نهادهای مشابه و موازی است. حکومت قانون با اجرای مقررات زیاد و آئین نامه‌های متعدد همخوانی ندارد. مقررات زیاد به معنای بیرون آمدن از حکومت قانون و آزاد گذاشتن دست اراده‌های خاص و افزودن به قدرت دیوان سالاران است. در ایران آنچه وجود داشته حکومت مقررات موازی، دست و پاگیر و بعضاً متناقض تا حکومت قانون بوده است.

از جمله مشکلات قانونی برای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، «اصل ۸۱» قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بوده است. که بر اساس این اصل «دادن امتیاز تشکیل شرکت‌ها و مؤسسات در امور تجاری صنعتی، کشاورزی، معادن و خدمات به خارجیان مطلقاً ممنوع است». در بند «د» ماده ۲ قانون جدید «تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی» سهم سرمایه‌گذاری خارجی در بخش‌های اقتصادی و نیز در دیگر رشته‌ها به ترتیب ۲۵ و ۳۵ درصد تعیین شد و ابهامات مربوط به این اصل را برطرف ساخت. از دیگر موانع قانونی، اصل ۱۳۹ قانون اساسی است. موضوع این اصل حل اختلافات میان دولت ایران و سرمایه‌گذار خارجی در خصوص تعهدات دو سویه است که سرانجام باید در دادگاه‌های ایران بررسی شود. سرمایه‌گذاران خارجی ترجیح می‌دهند یک نهاد و مرجع بین‌المللی بی‌طرف، اختلافات را حل و فصل نماید. یکی دیگر از چالش‌های حقوقی، اصل ۴۴ قانون اساسی است. این اصل مقرر می‌دارد: نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی، با برنامه‌ریزی منظم و صحیح، استوار است. مالکیت در این سه بخش تا جایی است که با اصول دیگر این فصل منطبق باشد، از محدوده قوانین اسلام خارج نشود، موجب رشد و توسعه اقتصادی کشور گردد و باعث زیان جامعه نشود. خوشبختانه، در بخش آخر اصل ۴۴ قانون اساسی آمده است که «تفصیل ضوابط، قلمرو و شرایط هر سه بخش را قانون معین می‌کند». این بدان معنی است که مجلس شورای اسلامی می‌تواند به انحصار دولتی در بخش‌هایی که نام برده شد، پایان دهد و به این ترتیب راه را برای سرمایه‌گذاری در این بخش‌ها هموار سازد. همچنین تصویب قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی با هدف رفع

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

نارسایی‌های قانون قبلی و ایجاد شرایط مناسب فعالیت سرمایه‌گذاران خارجی در سال ۱۳۸۱ راه را برای بهره‌مندی صاحبان سرمایه خارجی از حقوق و حمایت‌های یکسان با سرمایه‌گذار داخلی هموار ساخته است.

۳- موانع سیاسی

امروزه استفاده از فرصت‌های موجود در عرصه بین‌الملل به میزان قابل توجهی تابع ملاحظات سیاسی است و در بسیاری از موارد علیرغم موجود بودن تمام شرایط لازم برای سرمایه‌گذاری خارجی باز هم به دلایل سیاسی امکان استفاده از این فرصت‌ها فراهم نمی‌گردد. عدم اعتماد سیاسی و بی‌ثباتی آن ناشی از تحولات انقلاب، مصادره و سلب مالکیت از شرکت‌های خارجی و وقوع جنگ در منطقه را نیز باید از عوامل مهم بازدارنده سرمایه‌گذاری‌های خارجی در ایران به حساب آورد. برای دولت‌ها، علت اصلی و اساسی بررسی زمینه‌های ریسک سیاسی، این است که موفقیت خویش را در طلب سرمایه خارجی تضمین و در صورت امکان با هزینه کمتری شرکت‌های فراملیتی را به سرمایه‌گذاری در کشور خود تشویق کنند. سرمایه‌گذاران می‌کوشند با اطمینان خاطر بیشتری از سرمایه‌گذاری در کشوری دیگر بهره‌مند شوند بر خلاف نگرشی که در چند دهه پیش وجود داشت، امروزه کمتر کشوری در جهان است که با همه توان برای جذب سرمایه خارجی نکوشد. سرمایه‌گذاران خارجی برای برآورد امکانات بالقوه سودآوری در یک سرزمین تازه، به ارزیابی امنیت سرمایه و سودهای به دست آمده نیز می‌پردازند.

۴- اعطای امتیازات و تسهیلات نادرست به سرمایه‌گذاران

یکی از اشتباهات رایج در ایران تلقی اعطای امتیازات و تسهیلات به سرمایه‌گذاران به جای تضمین قراردادها در چارچوب ایجاد امنیت سرمایه‌گذاری است. این مسأله نه تنها به سرمایه‌گذاری در کشور کمک نکرده بلکه باعث ایجاد فساد و خارج شدن روند سرمایه‌گذاری از مسیر اصلی شده است. ارائه ارز ارزان قیمت، تسهیلات بانکی و معافیت‌های مختلف زمینه‌ساز ایجاد رانت است. لذا این مسأله، روند سرمایه‌گذاری و تولید را دچار اختلال کرده است.

پیشنهادات:

با توجه به مطالب ذکر شده در راستای بهبود شرایط سرمایه‌گذاری پیشنهادهای کلی زیر ارائه می‌گردد:

- ۱- لازم است که با تمام قوا و به صورت ریشه‌ای با فساد اداری و مالی مبارزه شود.
- ۲- مشارکت دادن سرمایه‌گذاران خارجی در اجرای فرآیندهای خصوصی‌سازی و فراهم آوردن بسترهای لازم جهت جلب اعتماد آنان

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

- ۳- ایجاد بستر مناسب جهت ارتباط و مذاکره مستقیم شرکت‌های داخل کشور با سرمایه‌گذاران خارجی
- ۴- برقراری روابط دیپلماتیک قوی در عرصه جهانی، عضویت در مجامع بین‌المللی، انعقاد پیمان‌های چندجانبه سرمایه‌گذاری و پرهیز از تنش در مناسبات بین‌المللی به منظور جلب اعتماد سرمایه‌گذاران خارجی
- ۵- ایجاد و تقویت بسترهای ارتباطی مناسب جهت تسهیل در تعاملات از جمله در مناطق آزاد تجاری
- ۶- اصلاح قوانین دست و پاگیر و تسهیل و روان‌سازی مقررات و فرآیندهای سرمایه‌گذاری و پرهیز از موازی‌کاری
- ۷- اعمال سیاست‌های شفاف اقتصادی
- ۸- برقراری کامل امنیت اقتصادی و قضایی در کشور
- ۹- تعیین جایگاه مالکیت خصوصی و تلاش در راستای تحقق آن

منابع:

- بهروزی، و.، سلطانی، ع. و میرزایی، مسعود. ۱۳۹۴. بررسی موانع و محدودیت‌های داخلی سرمایه‌گذاری خارجی در ایران. فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی. ۷:۲۳
- رنجبر، ص.، رستمی، م. ۱۳۹۴. بررسی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) در صنعت نفت و گاز ایران. ماهنامه علمی-ترویجی اکتشاف و تولید نفت و گاز: ۱۲۳
- رنجبرکی، ع. ۱۳۸۹. فراتحلیل مطالعات تجربی و نظری صورت گرفته در زمینه سرمایه‌گذاری خارجی در ایران و جهان. گروه اقتصاد پژوهشکده علوم توسعه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی.
- کاظمی، ا.، بیک، م. و دیگران. ۱۳۹۲. شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با استفاده از تکنیک TOPSIS. فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی. ۴:۱